

Міністерство аграрної політики та продовольства України
Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучасва

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ **ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених, студентів і аспірантів
(5–6 листопада 2014 р.)

Харків - 2014

Редакційна колегія

Головний редактор – Пузін В.К., ректор, д-р с.-г. наук, професор,
чл.-кор. НААНУ

Заступник головного редактора – Дегтярьов В.В., -д-р с.-г. наук, професор

Відповідальний секретар – Петров В.М., канд. екон. наук, доцент
Бобро М.А., д-р с.-г. наук, професор
Туренко В.П., д-р с.-г. наук, професор
Огійчук М.Ф., канд. екон. наук, професор
Горін М.О., д-р с.-г. наук, професор
Олійник Т.І., д-р екон. наук, професор
Князь О.В., канд. екон. наук, доцент
Полив'яний А.М., канд. с.-г. наук, доцент
Крохін С.В., канд. с.-г. наук, доцент
Скромний С.В., канд. с.-г. наук, доцент
Сафронська І.М., канд. екон. наук, доцент
Романов О.В., канд. с.-г. наук, доцент
Криворученко Р.В., канд. с.-г. наук, доцент
Кошкалда І.В., д-р екон. наук, професор

Екологізація сталого розвитку інформаційного суспільства : матеріали
Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених, студ., аспірантів, 5–6 листоп.
2014 р. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х.: ХНАУ, 2014. – 321 с.

Наведено повідомлення про результати дослідження.
Розраховано на вчених, викладачів, аспірантів і студентів.

Видається за редакцією авторів.

© Харківський національний
аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, 2014

Борисенко Ю.А. Вплив різних систем обробітку ґрунту на вміст вологи в темно-сірому опідзоленому ґрунті та врожайність пшениці ярої в умовах Лівобережного Лісостепу України.....	74
Гаргарина О.С. Оценка сельскохозяйственных земель в Республике Беларусь.....	76
Дегтярьов Ю.В. Бонітування та якісна оцінка чорноземів типових різних екосистем.....	78
Десятник К.О. Вимивання кальцію з ґрунту під впливом різних норм та видів вапняних меліорантів.....	80
Дидів А.І. Рухомість кадмію і свинцю у ґрунті та їх транслокація у рослини капусти білоголової за використання різної системи удобрення.....	82
Довбаш Н.І. Використання техногенно забруднених земель у агроландшафтах Лісостепу.....	85
Думіх І.В., Польшина С.М. Особливості формування режиму вологості флювісолей заплави ріки Прут.....	89
Матвійв Г.М. Фізико-хімічні властивості чорнозему опідзоленого Західного Лісостепу України.....	91
Огородня А.І. Вплив рослин-фітомеліорантів на загальні ґрунтово-агрохімічні показники чорнозему опідзоленого важкосуглинкового.....	93
Панасенко О.С. Динаміка співвідношення власне гумусових речовин і детриту у водостійких структурних агрегатах чорноземів типових за різного антропогенного впливу.....	94
Поляшенко Н.В. Трансформація загальних фізичних властивостей схилених чорноземів південних.....	96
Приказюк С.В. Сучасні підходи до оцінки поживного режиму ґрунтів.....	99
Пруднікова С.О. Протеолітична активність чорнозему типового в залежності від його господарського використання.....	101
Сичевський С.О. Інтенсивність відбору проб ґрунту за дослідження мінеральних форм азоту.....	103
Цицюра Я.Г. Моніторинг структури землекористування Вінниччини за критерієм частки екологічностабілізуючих угідь.....	106
Чайка Н.И., Гепенко А.В. Особенности плотности породной почвы угольных отвалов Донбасса.....	109
Чередниченко І.В. Вплив різних систем удобрень на щільність складання чорнозему типового.....	112
Чернушенко І.М. Тенденції розвитку системи застосування добрив в Україні.....	113

Секція 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Бабенко В.В. Особенности анатомо-морфологической структуры подроста сосны.....	116
Гармаш А.В., Вовк Е.В. Влияние вейника наземного на процессы естественного возобновления в условиях свежей субори.....	119

*Я. Г. Цицюра, канд. с.-г. наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет, Україна*

МОНІТОРИНГ СТРУКТУРИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ВІННИЧНИНИ ЗА КРИТЕРІЄМ ЧАСТКИ ЕКОЛОГОСТАБІЛІЗУЮЧИХ УГІДЬ

Екологічний стан ґрунтового покриву, як одного з основних компонентів агроландшафтів, формується під потужним впливом співвідношення основних угідь – лісу, луків і пасовищ, ріллі та водовкритих територій за рахунок таких параметрів землекористування як розораність, лісистість, залуженість, обводненість тощо. Саме ці параметри є визначальними щодо ступеня захищеності ріллі від негативної дії деградаційних процесів (водної ерозії, дефляції, "землеробської засухи", агрофізичної деградації і т. д.). Саме тому, інтенсивність використання території визначається ступенем її розораності, а екологічний стан – за співвідношенням ріллі до екологостабілізуючих угідь [1].

На сьогодні в Україні склалась загрозлива ситуація щодо розвитку деградаційних процесів ґрунтового покриву: водною ерозією зруйновано біля 10,2 млн.га, дефльовано – 5,0 млн.га, площа ерозійно небезпечних ґрунтів досягла 17,0 млн.га [2, 4]. Рекомендоване, так зване ідеальне співвідношення елементів структури землеволодіння (співвідношення ріллі, лісових, природних кормових та водних угідь) – 30 : 30 : 19 : 20 [2]. Таким чином, оптимальною є ситуація, коли на 1 га ріллі припадає 1,6 га природних кормових угідь та 3,5 га лісу [2, 3, 4]. Фактична ситуація суттєво відрізняється від оптимальної (табл. 1).

Таблиця 1

Стан захищеності ріллі України та Вінниччини за співвідношенням угідь

Угіддя	Співвідношення угідь			
	теоретичне		фактичне	
	ідеальне	оптимальне	в Україні	у Вінницькій області
Рілля	1,0	1,0	1,0	1,0
Природні кормові	1,6	0,6	0,23	0,14
Ліси	3,5	1,0	0,30	0,22
Вода і болота	-	0,7	0,11	0,04

Вказані дані свідчать про екологічно розбалансоване землекористування. Так, академік Л. Я. Новаківський (Інститут землевпорядкування НААН) вважає, що розораність території України у зоні мішаних лісів, у 1,5 – 2 рази вища, а питома вага природних кормових угідь у 2 рази нижча за норматив. Крім того, рівень лісистості по країні становить 87 % норми, знижуючись у степових районах до 17 % [1].

Сучасне бачення структури землекористування зони Лісостепу правобережного, куди територіально належить і Вінниччина передбачає так

структуру землекористування: рілля 45 – 55 %, природні кормові угіддя 40 – 45 %, ліси 17 – 18 % (в т. ч. полезахисні смуги 2 – 2,5 %) [4]

Виходячи з окреслених вище тверджень, основним завданням наших пошукових досліджень було встановлення характеру землекористування Вінницької області, теоретичного обґрунтування підходів до визначення оптимальної структури землекористування у розрізі районів для розробки подальших рекомендацій щодо поліпшення регіональних систем землеробства.

Визначення величини розораності земель Вінницької області показало, що розораність території становить 65,3 %, що на 10 % більше цього показника по Україні, а розораність сільськогосподарських угідь – відповідно 85,6 та 6,1 %

Представлені результати вказують ще й на той факт, що для досягнення оптимальних показників еколого-господарського використання землі площу ріллі на Вінниччині слід скоротити майже на 500 тис га, а площу сіножатей, пасовищ та лісів збільшити в двічі. Серед районів області найбільш загрозлива ситуація щодо збалансованого землевикористання складається у Теплицькому, Томашпільському, Козятинському, Іллінецькому, Калинівському, Хмільницькому, Ямпільському районах де рівень розораності знаходиться на межі 65 – 79 %, а частка екологостабілізуючих угідь нижча від нормативної на 11 – 18 % (табл. 2).

Таблиця 2

Моделі оптимізованої структури землекористування Вінницької області

	Частка орних земель, %	Частка земель під пасовищами і сіножатями, %	Частка земель під лісами і насадженнями, %	Частка під багатотрав'яними луками, %	Частка природної продукції, %
Адміністративний район	оптим.)	оптим.)	(називна оптим.)	%	оптим.)
1	2	3	4	5	6
Барський	59,7 / 45,7	16,1 / 23,0	9,5 / 16,6	4,4	33,9 / 48,0
Бершадський	73,0 / 47,0	12,4 / 22,4	11,2 / 19,2	2,3	35,6 / 50,0
Вінницький	56,1 / 43,1	17,1 / 24,1	8,6 / 19,1	2,1	32,2 / 4,0
Гайсинський	65,1 / 45,1	17,6 / 23,6	7,3 / 21,3	0,9	29,6 / 50,0
Жмеринський	58,2 / 44,2	18,4 / 24,4	11,2 / 19,2	2,3	35,6 / 50,0
Іллінецький	62,3 / 44,8	17,1 / 24,1	8,6 / 19,1	2,1	32,2 / 49,0
Калинівський	64,7 / 44,7	13,4 / 24,4	10,4 / 19,4	1,1	29,5 / 51,0
Козятинський	72,1 / 46,8	4,8 / 21,8	11,1 / 19,4	1,4	21,5 / 47,0
Крижопільський	69,9 / 46,3	14,3 / 24,3	7,1 / 20,7	1,2	24,9 / 49,0
Липовецький	76,1 / 48,0	5,3 / 22,4	9,0 / 20,0	0,9	18,5 / 47,0
Літинський	52,3 / 41,0	19,3 / 24,3	14,0 / 20,0	2,2	40,7 / 52,0
Могилів-Подільський	62,5 / 43,5	14,9 / 21,9	6,4 / 18,4	3,2	29,1 / 48,0
Муровано-Куриловецький	62,4 / 43,4	16, / 23,9	9,6 / 21,6	2,3	32,2 / 52,0
Немирівський	63,1 / 44,1	16,3 / 23,3	8,7 / 20,7	2,1	31,2 / 51,0
Оратівський	70,6 / 46,6	9,3 / 22,3	11,5 / 22,5	0,9	24,6 / 49,0
Піщанський	59,6 / 43,6	22,2 / 25,2	6,8 / 19,8	2,0	34,7 / 51,0

Продовж. табл.

1	2	3	4	5	6
Погребищенський	64,7 / 44,6	10,1 / 21,1	16,0 / 25,0	0,9	29,7 / 50,0
Теплицький	78,6 / 48,6	6,3 / 21,3	5,7 / 20,7	1,4	15,6 / 46,0
Тиврівський	67,1 / 46,0	12,6 / 22,7	10,1 / 21,1	1,8	27,1 / 48,0
Томашпільський	70,4 / 46,4	12,6 / 23,6	6,5 / 19,5	1,1	23,3 / 48,0
Тростянецький	62,0 / 43,0	19,7 / 24,7	6,7 / 20,7	1,9	31,4 / 51,0
Тульчинський	62,0 / 43,0	19,5 / 24,5	7,7 / 21,7	1,9	32,3 / 52,0
Хмільницький	68,8 / 46,3	9,0 / 21,5	10,4 / 20,4	0,9	24,9 / 48,0
Чернівецький	73,4 / 47,1	8,7 / 22,0	7,6 / 20,6	1,8	20,1 / 47,0
Чечельницький	54,6 / 42,0	25,9 / 28,5	10,7 / 20,7	1,3	40,7 / 54,0
Шаргородський	65,8 / 45,3	15,4 / 22,4	7,9 / 21,4	2,4	28,4 / 49,0
Ямпільський	69,0 / 46,0	12,5 / 22,5	5,4 / 18,4	1,9	28,2 / 52,0

Слід також відмітити, що найбільш негативні тенденції складаються у багатьох районах області з інтенсивним розвитком ерозійних процесів, викликаних розчленованим силовим рельєфом територій цих районів. Зокрема у Ямпільському, Барському, Жмеринському тощо. Для Вінниччини також характерний і низький рівень частки природної рослинності, який загалом в 1,5 рази нижчий від нормативного.

Таким чином, результати проведеного дослідження продемонстрували розбалансовану структуру землекористування на рівні Вінницького регіону, що негативно позначається на процесі природокористування, ускладненій еколого-географічній ситуації, прояві низки небезпечних процесів та явищ. До невідкладних заходів на нашу думку в рамках програм агроекологічного збереження агроландшафтів Вінниччини слід віднести зниження розораності території за рахунок підвищення щонайменше найближчі 10 – 15 років лісистості території на 7 – 12 %, збільшення площі залужених територій щонайменше на 8 – 10 %. Обов'язковим ми вважаємо контроль з боку регіональних органів влади за землекористуванням великотоварних агрохолдингів і зокрема, за дотриманням елементарних ланок сівозмін, створення залужених територій, збереження полезахисних лісонасаджень тощо. Важливим і доцільним ми вважаємо деталізацію структури землекористування у розрізі територій сільських, селищних, міських рад, агрохолдингів регіону з метою всебічної типологізації їх за ступенем розбалансованості землекористування. Це дозволить розробити на загальнодержавному рівні оптимізаційні заходи щодо екологічної стабілізації угідь, які використовуються у сільськогосподарському виробництві.

Список використаних джерел: 1. Агроэкологическая оценка земель Украины и размещение сельскохозяйственных культур. Под ред. В. В. Медведева. К., Аграрна наука, 1997. – 162 с. 2. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель. За ред. В. П. Патики. – К. – 2002. – 296 с. 3. Тарарико А. Г. Агроэкологические основы почвозащитного земледелия. К., Урожай, 1990 – 184 с. 4. Махортов Ю. А. Эколого-экономические проблемы использования земельных угодий: монография / Ю. А. Махортов. – Луганск : 1999. – 416 с.

Наукове видання

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

5-6 листопада 2014 року

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених, студентів, аспірантів

За редакцією авторів
Комп'ютерний набір і верстка Ляліна Н.С., Міхеєв В.Г., Панасенко О.С.,
Пономарьова М.С., Степаненко Т.О., Утенкова К.О., Шарко І.О.,
Швиденко І.М., Ястреб Т.О.

Підп. до друку 5.11.2014 р. Формат 60x84/16. Гарнітура Таймс
Друк офсет. Обсяг 27.8 ум.-друк. арк.; 25,4 обл.-вид. арк.
Тираж 140 прим. Замовлення № .

Виготовлювач – Видавництво «Фінарт». Харків, вул. Квітки Основ'яненко, 11.
Свідоцтво про занесення до державного реєстру суб'єкта видавничої
діяльності ДК 589 від 07.09.2001р.